

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Oslo, 16.09.2019
Vår ref. 19/936-6
671.0/AREL
Deres ref. 18/6637-2

Invitasjon til å komme med innspill til stortingsmelding om arbeidsrelevans i høyere utdanning

Landsorganisasjonen i Norge (LO) viser til deres brev av 05.07.2017 angående ovennevnte.

Innledning

Det norske høyere utdanningssystemet utdanner flere enn noen gang tidligere. Kompetansen som studentene oppnår i norske høyskoler og universiteter, må være av høy kvalitet. Arbeidsmarkedet er i rask endring, og det er viktig at universitetene og høyskolene evner å tilpasse seg omstillingene vi ser på arbeidsplasser, i bransjer og sektorer. De aller fleste kandidater fra høyere utdanning skal ut i et arbeidsmarked utenfor academia.

Hva arbeidslivsrelevans innebærer, er nært knyttet til hva som er arbeidslivets behov, og bør derfor drøftes nøye. Arbeidslivets kompetansebehov påvirkes av trender som klima, teknologi, migrasjon og aldrende befolkning. Arbeidslivet etterspør både mer spisskompetanse rettet inn mot enkelt næringer og bransjer, men også tverrfaglige og bredere kompetanser. Både i privat og offentlig sektor vil det framover være stort behov for høykompetent arbeidskraft for å levere varer og tjenester med høy kvalitet. Og god helhetlig forståelse av det norske arbeidslivet og samfunnet vil være viktig for å fylle samfunnsutviklerrollen i offentlig forvaltning. Hvilke kompetanseutviklingsmuligheter som finnes, vil dessuten ha betydning for mulighetene til å rekruttere og beholde arbeidskraft.

Det er viktig at UH-institusjonene tar et større ansvar for folks muligheter til livslang læring. For å få dette til må pådriveransvaret ligge i arbeidslivet samtidig som samarbeidet mellom utdanningstilbyderne og arbeidslivet styrkes. Eksempler på en slik styrking kan være å satse på Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA), regionale kompetansefora som Kompetanseforum Hordaland, og modeller som den såkalte Addiscomodellen og andre samarbeid mellom forbund og institusjoner som skreddersyr høyere utdanningstilbud. Slike erfaringer viser også at videreutdanningstilbud ved UH-institusjoner må kunne gis til personer som ikke har høyere utdanning i utgangspunktet. Det er viktig å styrke tilbudssiden i EVU-markedet, ikke minst innenfor tekniske fag og digitalisering, hvor tilbudet er dels mangelfullt. Det er viktig å få på plass fleksible og modulbaserte tilbud, slik at opplæringen kan kombineres med arbeid. Bruk av innovative og nye læringsteknologier kan gjøre tilbudene attraktive for flere målgrupper.

Hovedpunkter i samarbeidet med utdanningsinstitusjonene:

- arbeidslivet, og dens parter kan, og ønsker, å bidra til økt arbeidslivsrelevans for studenter, og ønsker dermed bedre og tettere samarbeid med universiteter, høyskoler og fagskoler.

Landsorganisasjonen i Norge

Torggata 12, N-0181 Oslo E-post: lo@lo.no www.lo.no Telefon: +47 23 06 10 00 Organisasjonsnummer: 971 074 337
Kontonr.: 9001 07 00182 Faktura på e-post: 971074337@autoinvoice.no Elektronisk faktura (EHF): 9908:971074337

- Høyere utdanningsinstitusjoner må i større grad kunne tilby relevant etter- og videreutdanning til arbeidstakere.
- Arbeidslivets parter ønsker å bidra til å gjøre videreutdanningene relevante – for eksempel gjennom hospitering, innspill til studieplan osv.
- Teknologikunnskap må mer inn i de ulike studieløpene.

Det er avgjørende at studentene tilegner seg ferdighetene for det 21. århundre. Det handler blant annet om evne til kritisk tenkning, refleksjon, problemløsning, kreativitet, kommunikasjon og samarbeid og entreprenørskap. Og det handler om å gjøre kandidatene best mulig forberedt til raskt å kunne ta del i det høyproduktive omstillingskrevende norske arbeidslivet, som blant annet er kjennetegnet av flate strukturer og partssamarbeid.

Vi er både studenter, arbeidstakere og samfunnsborgere

Utvikling av kunnskaper, ferdigheter, holdninger og verdier skjer ikke bare som studenter i utdanningssystemet, men også i stor grad som arbeidstakere i arbeidslivet og som deltakere i det sivile samfunn. Læring skjer altså på flere arenaer. Samtidig har universitetene og høyskolene også viktige oppgaver utover å tilfredsstille arbeidslivsbehov. Å bidra til en opplyst samfunnsdebatt, til velfungerende demokrati, til rettferdig fordeling og ikke minst sikre at vi har grunnforskning av høy kvalitet. Vi kan skille mellom samfunns-, arbeidslivs- og yrkesrelevans.

Hvordan arbeidslivsrelevans skal forstås, er en omfattende diskusjon, jamfør innledningen. Arbeidslivsrelevans handler blant annet om ferdigheter som er avgjørende for ansettbarheten hos en kandidat, altså snakker vi om læringsutbytte i form av:

- Fagspesifikke kunnskaper: Forståelse av teorier, fakta, begreper, prinsipper, prosedyrer innenfor fag, yrker og profesjon.
- Generell (generisk) kompetanse: Kompetanse og nøkkelferdigheter som er felles for mange utdanninger, som skriftlig eller muntlige formuleringsevne, evne til problemløsning, ansvarlighet, entreprenørskap, evne til refleksjon og kritisk tenkning og samarbeidsevner. Mange snakker her om 21st century skills.

Fra UH-institusjonenes side blir det ofte framholdt at bachelor- og mastergradene er arbeidslivsrelevante i seg selv, i kraft av den generelle kompetansen gradene gir. Dette er riktig, men ikke tilstrekkelig.

Praksisbiten for lite vektlagt

Det har over tid vært en tendens til akademisering i UH-sektoren, noe som forsterkes av fusjoner av høyskoler inn i universiteter og opprykk fra høyskole til universitet. Det er derfor grunn til å minne om at det i UH-loven heter at høyere utdanning skal være "basert på det fremste innen forskning, faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap". Forskning, utviklingsarbeid og erfaringskunnskap skal altså sidestilles.

Vi ser en utvikling mot store regionale universiteter, som tilbyr både rene akademiske utdanninger og mer praktisk orienterte utdanninger. Det er behov for å tydeliggjøre samfunnsoppdraget, slik at universitetene kan ivareta arbeidslivets behov for kandidater innenfor ulike typer utdanninger. Vi må utvikle studieprogrammer som gir bedre muligheter til raskere å fungere godt i arbeidslivet, og som oppleves som mer arbeidslivsrelevant, særlig på bachelornivået. En nærmere gjennomgang av bachelorgraden må se på hvorfor denne utdanningen i flere tilfeller ikke fungerer som en avsluttende

utdanning og inngangsport til arbeidslivet.

Mange norske studenter er kritiske til hvor mye de lærer av praktiske og yrkesrettede ferdigheter i sin utdanning. Mange studenter har aldri vært ute i praksis i løpet av studietiden, samtidig ønsker hele 60 % av studentene mer praksis i studietiden. Manglende kunnskap om det norske arbeidslivet og fravær av praksis og arbeidslivskontakt i studiet kan gå utover studentenes motivasjon, og evne til raskt å tilpasse seg et krevende arbeidsliv.

LO og NHO samarbeider om å styrke arbeidslivsrelevansen

NHO og LO er opptatt av å få en større vektlegging av tverrfaglig kompetanse. Arbeidslivet må mer inn i pensum, og elever og studenter må få lære mer om norsk modell og arbeidslivets organisering og avtaleverk. Det handler om samarbeid med arbeidslivet i form av blant annet praksis, bedriftsmasterprogrammer, bruk av gjesteforelesere og EVU som en kanal for samarbeid mellom høyere utdanning og arbeidslivet. Det er ikke minst viktig å samordne og koordinere arbeidet i RSA-ene. I tillegg til å stimulere til en større samfunnsdebatt om temaet, har NHO og LO blant annet samarbeidet om konkrete tiltak for å styrke RSA, studiepoenggivende praksis samt kunnskap om den norske arbeidslivsmodellen i utdanningene

Kunnskap om den norske arbeidslivsmodellen i høyere utdanning

Det er generelt for lite vektlegging av kunnskap om den norske arbeidslivsmodellen i høyere utdanning. LO og NHOs har derfor laget forslag til læringsutbyttebeskrivelse:

Studentene skal kjenne til det norske trepartssamarbeidets og arbeidslivsorganisasjonenes betydning for verdiskaping, lønnsdannelsen og velferdsstatens utvikling.

LO og NHO ønsker at læringsutbyttebeskrivelsen skal inngå i alle praksisemner, samt i andre emner der det er hensiktsmessig. LO og NHO vil drøfte temaet med universitetene og høyskolene i RSA, programråd og andre relevante møteplasser.

Stortinget har bedt Regjeringen jobbe for økt organisasjonsgrad. De fire hovedorganisasjonene på arbeidstakersiden har i eget arbeid pekt på læring om den norske modellen som et av de viktigste tiltakene for økt organisasjonsgrad. Regjeringen fremhever også dette i sin plattform; at høy organisasjonsgrad og den norske modellen er en konkurransefordel for Norge.

Tiltak for å styrke arbeidslivsrelevansen i høyere utdanning

I det følgende listes det opp noen flere konkrete tiltak for å styrke arbeidslivsrelevansen i høyere utdanning:

- Tilbud til studenter om å skrive bachelor - og masteroppgaver i samarbeid med bedrift og kommunal/statlig virksomhet
- Flere hospiteringsordninger for vitenskapelig personale i arbeidslivet.
- Mer bruk av Professor II-ordningen.
- Innføre ny stilling som praksisprofessor.
- Flere Y-veiløp fra fagbrev til høyere utdanning.
- Gode overgangsordninger mellom fagskole- og UH-utdanninger, begge veier.
- Utvikle flere bedriftsbachelor- og bedriftsmasterprogrammer.
- Senter for fremragende utdanning (SFU) understøtter næringsrettet utdanning.
- Styrke samarbeid mellom fagskoler, høyskoler og universiteter og næringsklynger.

- Bygge inn samarbeid med arbeids- og næringsliv som en del av de tellende indikatorene for finansiering av UH.

Råd for samarbeid med arbeiderlivet (RSA)

LO og NHO jobber med å styrke arbeidet i RSA i egne rekker. Noen prinsipper for dette arbeidet er:

1. NHO og LO regionalt går i dialog med UH-institusjonene om valg av modell for RSA. Å sikre kobling til studieprogrammene er spesielt viktig. NTNU-modellen er god, og bør være veiledende fordi den er faglig forankret, ikke geografisk.
2. Representasjon og flertall fra partene i arbeidslivet i RSA.
3. Behandling av RSAs anbefalinger i UH-styrene. RSA-representantene involveres i oppsett av dagsorden for møtene. Det bør tydeliggjøres mekanismer for samarbeid, rutiner for RSA, og rapportering mellom hvert møte om hvordan institusjonen samarbeider med næringslivet.
4. RSA vektlegger strategi og rapportering om:
 - a. Revisjoner og nye studieprogram for å møte behov i arbeidslivet.
 - b. EVU-tilbud for å møte behov hos bedrifter og arbeidstakere.
 - c. Arbeidslivsrelevans og praksis i utdanningene (f.eks. studiepoenggivende praksis, bachelor- og masteroppgaver med utgangspunkt i problemstillinger fra arbeids- og næringsliv, hospitering i arbeids- og næringslivet).
5. RSA brukes aktivt til å gi innspill til regionale kompetansestrategier og ha samarbeid med næringslivsklynger.
6. Hvis det ikke avholdes møter i RSA i løpet av et kvartal, tar regionene kontakt med LO/NHO sentralt, som følger opp overfor departementet.
7. LO og NHO arrangerer årlig seminar med blant annet erfaringsutveksling fra arbeidet i RSA. NHO/LO sentralt følger opp ønsket om klarere retningslinjer fra departementets side når det gjelder RSA.

Mulige tiltak for å styrke studiepoenggivende praksis:

1. Studiepoenggivende praksis blir et tilbud til alle studenter ved universitetene og høyskolene i Norge.
2. Praksiskontorer etableres, enten ved de enkelte universitetene og høyskolene, eller som en oppgave for de nye regionene. Kontorene får ansvar med å legge til rette for og koordinere arbeidet med å få på plass flere praksisplasser i bedriftene, som et samarbeid mellom universiteter, høyskoler og bedrifter.
3. Etablere et praksistilskudd til bedriftene som tar inn studenter i praksis.
4. Studenter i praksis får en kompetent veileder i bedriften.
5. En nasjonal praksisportal og nasjonale samarbeidsfora mellom partene i arbeidslivet og

universitets- og høyskolesektoren etableres.

6. Piloter for beste praksis når det gjelder gjennomføring av studiepoenggivende praksis i bedrifter etableres. Resultatene spres nasjonalt.
7. Det utarbeides forslag til standardkontrakt (arbeidstid, regelverk, forsikring etc.) for praksisperioden, altså en kontrakt mellom praksisstudent og praksisbedrift.
8. Gode og presise læringsutbyttebeskrivelser/vurderingsordninger for studiepoenggivende praksis utarbeides av universitetene og høyskolene, i et samarbeid mellom de vitenskapelig ansatte og veilederne i bedrift. NOKUT, Diku og UHR får en nasjonal rolle for å sikre kvaliteten, og utvikle felles retningslinjer som kan anvendes i alle fag.
9. Studiepoenggivende praksis forankres i toppledelsen i bedriftene og ved UoH.

LO og NHO vil bidra til å følge opp relevante punkter i arbeidet med å styrke studiepoenggivende praksis. Vi vil også fortsette med å arrangere seminar og møter om dette temaet, og håper det kan være viktige innspill til det videre arbeidet med stortingsmeldingen.

Med vennlig hilsen
LO Norge

Roger H. Heimli
(sign.)

Roger Bjørnstad
(sign.)

Dette brevet er godkjent elektronisk i Landsorganisasjonen i Norge og har derfor ingen signatur.